

Nr 269.

Av herr **Tjällgren m. fl.**, om åtgärder i anledning av det s. k. bisyssle-systemet vid statens verk och företag.

Det finnes säkerligen en mycket stark opinion ute i landet, sträckande sig genom *alla* partier och folklager, vilken opinion särskilt just nu kräver, att *alla* åtgärder skola ingående prövas, som kunna resultera uti, att de arbetslösa, så långt möjlighet finnes, placeras in i det produktiva arbetet. Den opinionen kräver också, att det — utöver de mera tillfälliga arbetslöshetsarbetena — även i möjligaste mån åstadkommes mera varaktiga arbetsanställningar särskilt för dem, som under en längre tid gått arbetslösa och som under en mera normal tid skulle varit placerade någonstans inom samhällsmaskineriet och där haft sin bärning.

Under diskussionen om dessa ting har som bekant särskilt kommit att observeras den omständigheten, att inom *statsförvaltningen* ett icke ringa antal anställda inneha bisysslor och draga inkomst av ett flertal olika befattningar. Då det i allmänhet torde förhålla sig så, att i sådana fall en av dessa befattningar oftast är vad man kallar helt avlönad — d. v. s. statsmakterna ha, då det gällt den befattningen, utmätt avlöningen på sådant sätt, att man med lönesättningen avsett, att vederbörande skulle kunna leva på inkomsten utan tillägg från annat håll, har följden av ett sådant mångsysslesystem blivit den, att vederbörande befattningshavare — i vissa fall med vederbörande chefs goda minne — lyckats i en viss utsträckning tilljustera uppåt det lönesystem, som statsmakterna ansett vara det riktiga och som tillkommit efter ett långt och ingående övervägande.

Rent *principiellt* och med utgångspunkt från den uppfattningen, att riksdagens löneregleringsprinciper på detta sätt trängas åt sidan, kan man alltså ha mycket vägande anmärkningar att anföra mot detta system, som i en icke obetydlig omfattning nästlat sig in särskilt bland något högre ställda befattningshavare, inom vilka kretsar det ofta inom statsförvaltningen tillåtes en del friheter inom detta område, vilka icke tolereras, då det blir fråga om de *lägre* befattningshavarna.

Då detta system tillämpas inom statsförvaltningen ej blott under *normala* tider utan även under en tid som den nuvarande, då abnorma tidsförhållanden utestänga ett flertal välkvalificerade medborgare från sysselsättning och inkomst — vilket utestängande måste antaga en ännu större omfattning, då vissa statstjänare inneha ett flertal sysslor — då måste opinionen mot ett sådant system få en ännu starkare betoning över sig. Det måste alltså under en sådan tid sägas bestämt ifrån, att de sociala synpunkterna och hänsynen till det allmänna bästa måste gå före statstjänarens privata synpunkter och krav

på ökade inkomster utöver de normala. Här får man exempelvis icke taga hänsyn till ett sådant argument som det, som ofta framföres, att vederbörande sedan flera år skött befattningarna och visat sig kunna göra detta. Tvärtom måste ett sådant argument, om det är riktigt, giva en antydning om att den avkrävda arbetsprestationen för någon av dubbelbefattningarna eller kanske för bägge ej är lämpligt avvägd. Huru som helst måste man — ur det allmännas utgångspunkter och med hänsyn till det ökade behovet av försörjningsmöjligheter i samhället just nu — alltid säga sig, att det måste vara mera önskvärt, att befattningarna och inkomsterna av desamma *ransoneras* ut på flera än en hand i stället för att i vissa fall användas som löner regleringsåtgärder till fördel för redan förut tämligen väl avlönade befattningshavare.

Synpunkter mer eller mindre liknande dessa ha som bekant vid flera tillfällen framförts i den offentliga diskussionen. 1933 års statsrevisorer ha i nämnda hänseende bl. a. erinrat därom, att frågan på sätt och vis varit föremål för diskussion och övertägande ifrån 1856 till och med riksdagen 1926. De hänvisa till den närmare redogörelse härför, som återfinnes i statsrevisorernas berättelse för år 1925, sid. 212 (§ 137). Sistnämnda års revisorer påkallade en ingående och allsidig utredning beträffande frågan om statstjänstemännens bisysslor i hela dess vidd. Detta krav upptogs därefter av 1926 års riksdag (se riksdagens skrivelse nr 293). Sedan Kungl. Maj:t i anslutning till riksdagens hemställan föranstaltat om en särskild utredning, framlades resultatet härav år 1929 i »Betänkande med utredning och förslag angående statstjänstemännens bisysslor» (St. off. utredn. 1928: 14).

Efter framläggandet av nu senast omförmälda utredning hava emellertid i åtskilliga hänseenden ändrade förhållanden inträtt, som kunna anses motivera en förnyad undersökning i ämnet, ehuru efter delvis andra linjer och i annat syfte. 1933 års revisorer ha alltså, som ovan omnämnts, upptagit frågan till förnyad behandling. De ha alltså »ansett sig böra bland de utvägar, som undersökts för att finna lindring i rådande arbetslöshet bland tjänstemän och därmed likställda, ånyo pröva frågan om bisysslorna för att bland annat utröna, huruvida inom detta område något vore att vinna».

Med utgångspunkt härifrån ha 1933 års revisorer, efter en framställning till statsministern, igångsatt en utredning inom en del statsinstitutioner, syftande till att klarlägga omfattningen och arten av existerande bisysslor inom vissa delar av statsförvaltningen. Resultatet av nämnda utredning finnes intaget å sidorna 103—116 i revisorernas berättelse.

Man kan med hänsyn till vad ovan anförts påstå, att ett betydande arbete i form av utredningar och yttranden redan undångjorts i den fråga det här gäller. Men några *åtgärder*, syftande till åstadkommande av en rättelse inom detta område, ha ej ännu åstadkommits. Ej heller har frågan — trots de många ut-

redningarna — avancerat så långt, att statsmakterna kunnat intaga någon mera definitiv principiell ställning till problemet. Men man torde likväl kunna påstå, att en mycket stark opinion inom landet kräver, att ett ställningstagande till problemet snarast intages av statsmakterna samt att åtgärder — så långt det är möjligt — komma till stånd i här förut antydd riktning. Som ett bevis för befintligheten av en sådan opinion kan man t. ex. hänvisa därtill, att andra kammaren år 1933 med en mycket betydande majoritet begärde en utredning av frågan.

Vad här ovan anförts får emellertid ej tydas så, som om undertecknade ha den uppfattningen, att problemet är lätt att lösa. Tvärtom erkännes gärna, att genomförandet av en reform på detta område på många punkter kan bli förenad med mycket stora svårigheter. Så exempelvis kunna i vissa fall, då det gäller dubbeltjänster, finnas sådana anordningar vidtagna, att vederbörande ha sådana skriftliga förbindelser rörande innehav av befattning, att hinder eller svårigheter möta för en reform. Ävenså kan det ej förnekas att det uttalandet, som ofta framföres, måste i viss mån tillmätas vitsord, att — om man med en reform på detta område syftar till att i arbete placera arbetslösa — så kan man ej alltid vinna detta genom en så enkel åtgärd som den att placera en arbetslös i en kvalificerad befattning, som blir ledig därigenom att en med bisysslor begåvad befattningshavare får avstå från sin dubbeltjänst. Men å andra sidan kan man nog delvis bemöta denna invändning genom att påstå, att bisysslesystemets borttagande kan, åtminstone i en viss utsträckning, leda till en förskjutning och uppdelning av tjänsterna bland de kvalificerade befattningshavarna, så att till slut som ett resultat härav uppstår en eller annan ledig befattning åtminstone längst ned på befattningsskalan, där en arbetslös med ej så höga kvalifikationer kan fylla måttet och alltså rycka in på en vakant plats. Detta kan åtminstone ske, om man undviker att i det sammanhanget uppdelar arbetet på de *befintliga* befattningshavarna, vilket dock ibland skett inom vissa statsinstitutioner — i vissa fall kanske mot ökad ersättning till dem, som fått nya och ökade arbetsuppgifter.

Slutligen kan det framhållas, att bland den stora massan av arbetslösa även befinner sig ett betydande antal personer med goda teoretiska och praktiska kvalifikationer för arbete inom en mångfald olika verksamhetsgrenar av statsförvaltningen.

Det som här anförts, ävensom den omständigheten, att denna fråga även har sammanhang med det med rätta mycket uppmärksammade ungdomsarbetslöshetsproblemet, motiverar, enligt vår uppfattning, att frågan fortast upptages till ett definitivt avgörande efter den huvudprincipen, att statens befattningshavare i regel ej skall kunna bredvid en fullt avlönad befattning inneha en eller flera bisysslor (inklusive i kommunal eller privat tjänst), såvida ej inkomsten av dessa är en ren obetydlighet eller det gäller förtroendeuppdrag m.m., givna av en offentlig myndighet etc.

1933 års statsrevisorerers ovannämnda initiativ och utredning i denna fråga torde syfta till sådana bestämmelser. Emellertid torde den första förutsättningen för en lagstiftning i sådan riktning vara den, att den av nämnda statsrevisorer gjorda utredningen ytterligare kompletteras och utsträcker till att omfatta även de statsinstitutioner, som icke berörts av undersökningen samt i övrigt vidare bearbetas i den mån detta anses nödvändigt. På detta sätt skulle man slutligen vinna en mera säker utgångsgrund för en behövlig reform inom detta område, grundad på siffror och uppgifter, som kunde vara fullt tillförlitliga, omfatta hela statsförvaltningen samt hänföra sig till förhållandena *just nu*. Efter en sådan utredning skulle det enligt vårt förmenande vara önskligt, att Kungl. Maj:t fortast övergick till utarbetande av bestämmelser för reglerande i mycket restriktiv riktning av rätten för statstjänare att inneha bisysslor. Denna reglering skulle då grundas på föreliggande förut nämnda sifferuppgifter m. m.

Under hänvisning till vad här anförts hemställes alltså,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta fortast möjligt utreda, huruvida och i vilken mån den av 1933 års statsrevisorer gjorda utredningen rörande förefintligheten av bisysslor och dubbeltjänster vid statens institutioner bör ytterligare kompletteras för erhållande av en så långt möjligt fullständig och tillförlitlig grundval för bedömande av omfattningen just nu vid statens verk och företag av det s. k. bisysslesystemet, samt

att Kungl. Maj:t på grundvalen härav ävensom med hänsyn till den befintliga arbetslösheten måtte vidtaga de åtgärder, av här ovan antytt slag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 22 januari 1934.

L. Tjällgren.

Ernst Åström.

Torsten Ström.

Elof B. Andersson.

O. A. Ernfors.

N. Gabrielsson.